

הַלְבוֹת מַלְוָה וְלוֹוֶה פָּרָק כב

א. סֵדֶר גְּבִיַּת הַחוּב כֶּךָ הוּא: כְּשִׁיבִיא הַמַּלְוֶה שְׁטָרוֹ לְבֵית דִּין, וַיִּתְקִים אוֹמְרִין לְלוֹוֶה שְׁלָם. וְאֵין יוֹרְדִין לְנִכְסָיו תַּחֲלָה, עַד שְׂיִתְבַּעְנוּ; וְאִם טָעָה הַדִּין וְהוֹרִיד הַמַּלְוֶה לְנִכְסֵי הַלוֹוֶה קֹדֶם שְׂיִתְבַּעְנוּ, מְסַלְקִין אוֹתוֹ.

ב. אָמַר הַלוֹוֶה הֲרִינִי מִשְׁלָם, קָבַעוּ לִי זְמַן כְּדֵי שְׁאֲלוֹה מֵאַחַר אוֹ אֲמַשְׁכֵּן אוֹ אֲמַכֹּר וְאָבִיא הַמַּעוֹת קוֹבְעִין לוֹ זְמַן שְׁלוֹשִׁים יוֹם; וְאֵין מַחֲיבִין אוֹתוֹ לְתֵן מִשְׁכּוֹן, שְׁאֵלֹו הִיָּה שָׁם מִטְּלָטְלִים, מִיָּד הָיוּ בֵּית דִּין גּוֹבִין מֵהֵן. וְאִם רָצָה הַמַּלְוֶה לְהַחֲרִים עַל מִי שִׁישׁ לוֹ מַעוֹת אוֹ מִטְּלָטְלִין, וּמִפְּלִיג אוֹתוֹ בְּדִבְרֵים הָרִי זֶה מַחֲרִים. וְאֵין מַחֲיבִין אֶת הַלוֹוֶה לְהָבִיא עֶרֶב עַד שְׂיִתֵּן.

ג. שְׁלָמוֹ הַשְׁלוּשִׁים יוֹם, וְלֹא הָבִיא בֵּית דִּין כּוֹתֵבִין אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו. וְכֵן אִם אָמַר בְּתַחֲלָה כְּשִׁתְּבַעוּ, אֵינִי מִשְׁלָם כּוֹתֵבִין אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו מִיָּד, וְאֵין קוֹבְעִין לוֹ זְמַן. וְכֵן אִם אֵין שָׁם שְׁטָר אֵלָא מַלְוֶה עַל פֶּה, אוֹ שֶׁהוּדָה כּוֹתֵבִין אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסֵים בְּנֵי חוּרִין שִׁישׁ לוֹ.

ד. טָעַן וְאָמַר שְׁטָר זֶה שְׁנִתְקַים בְּפָנֶיכֶם מְזִיף הוּא, וְאֵנִי אָבִיא רְאִיָּה וְאֲבַטְלָנוּ, וְעַדִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהֵם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי אִם נִרְאָה לְדִינָן שִׁישׁ מִמֶּשׁ בְּדִבְרֵיו קוֹבְעִין לוֹ זְמַן לְהָבִיא עֲדִיו. וְאִם נִרְאָה לָהֶם שְׂאִינֹו בָּא אֵלָא בְּעִלְלוֹת דְּבָרִים וּבִטְעָנוֹת שְׁלֹדְפֵי אוֹמְרִים לוֹ שְׁלָם, וְאַחֲרַי כֶּךָ אִם יֵשׁ לָךְ רְאִיָּה, יַחֲזִיר; וְאִם הִיָּה הַמַּלְוֶה אֲלֵם, וְשָׁמָּה אֵינֹו יָכוֹל לְהַחֲזִיר מִיָּדוֹ מִנִּיחִין עַל יָדֵי שְׁלִישׁ.

ה. קָבַעוּ לוֹ זְמַן לְהָבִיא רְאִיָּה וּלְבַטֵּל הַשְׁטָר, וְהִגִּיעַ הַזְמַן וְלֹא בָּא מִמֵּתִינִין לוֹ שְׁנֵי וַחֲמִישֵׁי וְשְׁנֵי; לֹא בָּא כּוֹתֵבִין עָלָיו פְּתָחָא, וּמִשְׁמַתִּין אוֹתוֹ, וּמִמֵּתִינִין לוֹ וְהוּא בְּנִדְוִיו, תִּשְׁעִים יוֹם.

ו. שְׁלוֹשִׁים רֵאשׁוֹנִים, שְׁמָא הוּא טוֹרַח לְלוֹוֶת מַעוֹת; אֲמַצְעִיִּים, שְׁמָא הוּא טוֹרַח לְמַכֹּר; אַחֲרוֹנִים, שְׁמָא הַלּוֹקַח מִמֶּנּוּ טוֹרַח לְהָבִיא מַעוֹת. שְׁלָמוֹ הַתִּשְׁעִים יוֹם, וְלֹא בָּא בֵּית דִּין כּוֹתֵבִין אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו, וּמִתִּירִין לוֹ נִדְוִיו.

ז. אֵין כּוֹתֵבִין אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו, עַד שְׁשׁוּלְחִין וּמוֹדִיעִין לוֹ: וְהוּא שְׂיִהְיֶה קָרוֹב לְבֵית דִּין, מֵהֵלֶךְ שְׁנֵי יָמִים אוֹ פָּחוֹת; יֵתֵר עַל זֶה, אֵין צָרִיכִין לְהוֹדִיעוֹ.

ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁהְיָה כָּל הַתִּשְׁעִים יוֹם נִשְׁמַט וְאוֹמַר עֲתָה אָבוֹא וְאָבִיא רְאִיָּה וְאֲבַטֵּל הַשְׁטָר. אֲבָל אִם אָמַר אֵינִי בָּא לְבֵית דִּין מִיָּד כּוֹתֵבִין אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו, בֵּין עַל הַקְּרָקְעוֹת בֵּין עַל הַמִּטְּלָטְלִין. וְכֵן אִם הִיָּה הַשְׁטָר עַל הַפְּקָדוֹן אֵין מִמֵּתִינִין לוֹ תִּשְׁעִים יוֹם, אֵלָא כּוֹתֵבִין אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו מִיָּד.

ט. זֶה שְׂאֲמָרְנוּ שָׁאֵם לֹא בָּא בְּסוֹף הַתִּשְׁעִים, כּוֹתֵבִין אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו עַל הַקְּרָקְעוֹת. אֲבָל הַמִּטְּלָטְלִין אֲפֹלוֹ אַחֲרֵי תִּשְׁעִים, כָּל זְמַן שֶׁהוּא אוֹמַר עֲתָה אָבִיא רְאִיָּה וְאֲבַטֵּל הַשְׁטָר אֵין מוֹרִידִין הַמַּלְוֶה לְמִטְּלָטְלִין: שְׁמָא יֹאכֵל אוֹתָם, וְיָבִיא זֶה רְאִיָּה וְיַבְטֵל הַשְׁטָר, וְלֹא יִמָּצֵא מֵהָ יֵטֵל; וְאֲפֹלוֹ הִיָּה לְמַלְוֶה קְרָקַע, שְׁמָא תִּכְסִּיף אוֹ תִּשְׁתַּדֵּף.

י. כִּיצַד כּוֹתֵבִין הָאֲדָרְכָתָא: אִם לְנִכְסִים בְּנֵי חוּרִין הוֹרִידוּהוּ

אומרים איש פלוני נתחייב לפלוני בדין כך וכך, ולא נתן לו מעצמו, וכתבנו לו אדרכתא זו, על שדה פלונית שלו.

יא. ואחר כך שמין לו שלושה מאותה השדה כנגד חובו, ומכריזין עליה כפי מה שיראו, עד שיפסקו המוסיפין. ומורידין אותו בחובו לחלק ששמו אותו; וקורעין שטר החוב, אם היה שם שטר.

יב. ואם לא היו לו נכסים בני חורין, כותבין האדרכתא כך איש פלוני נתחייב לפלוני כך וכך בשטר חוב שהיה בידו, ולא נתן לו חובו, ולא מצאנו לו נכסים בני חורין, וכבר קרענוהו לשטר שהיה לו עליו, ונתנו רשות לפלוני לדרש ולחקר, ולהיות ידו בטויה על כל נכסים שימצאו לו וכל קרקעות שמכר מזמן פלוני והלאה; יש לו להפרע ולגבות חובו מן הכל.

יג. ואחר שכותבין אדרכתא זו, הולך המלוה ומחפש: אם מצא לו נכסים בני חורין, שמין לו מהן. מצא לו נכסים משעבדין מאחר זמן שטרו, טורף מהן; וקורעין שטר האדרכתא, וכותבין לו שטר הטרפא.

יד. כיצד כותבין: איש פלוני בן פלוני זכה בדין לטרף בחוב שפלוני חייב לו שהוא כך וכך, משדה פלונית שלקחה פלוני בכך וכך מזמן פלוני; וכבר קרענו האדרכתא שהיתה בידו, והרשינוהו לטרף מזה בכך וכך.

טו. ואחר שכותבין הטרפא לטורף, מורידין שלושה בקיאים לאותה השדה, ושמין לו ממנה כשעור חובו כפי מה שראוי לו מן הקרן, וחצי השבח כמו שבארנו.

טז. ומכריזין עליה שלושים יום, בדרך שמכריזין על נכסי יתומים. ואחר כך משביעין את הלווה שאין לו כלום, בתקנת הגאונים, אם היה הלווה עמנו במדינה. ומשביעין את הטורף בנקיטת חפץ, שלא נפרע חוב זה, ולא מחלו, ולא מכרו לאחר. ואחר כך מורידין אותו לנכסי הלוקח, בשומה שלו.

יז. וכותבין הורדה. כיצד: כותבין אחר ששמנו לפלוני בשומה שהיתה בידו, והכרזנו שלושים יום פראוי, והשבחנו את זה הטורף, ואת בעל חובו הורדנוהו לשדה פלונית להיות משתמש בה, בדרך שמשתמש כל אדם בקנינו. ומאימתי אוכל הטורף פרות שדה זו, משפסקו ההכרזה.

יח. כל אדרכתא שאין כתוב בה קרענוהו לשטר ההלוואה, אינה אדרכתא; וכל טרפא שאין כתוב בה קרענוהו לאדרכתא, אינה טרפא; וכל שומה שאין כתוב בה קרענוהו לטרפא, אינה שומה.

יט. שלושה שירדו לשום אחד אומר במנה ושנים אומרים במאתים, או אחד אומר במאתים ושנים אומרים במנה בטל יחיד במעוטו. אחד אומר במנה ואחד אומר בשמונים ואחד אומר במאה ועשרים, נדון במאה; אחד אומר במאה ואחד אומר בתשעים ואחד אומר במאה ושלושים, נדון במאה ועשרה. ועל דרך זו שמין ביניהן לעולם.

כ. בית דין ששמו לטורף בנכסי לוקח, וטעו בכל שהוא מכרן בטל: שהרי הן כשליח לטורף וללוקח; ויש להן רשות לתקן אבל לא לעות, כשליח. וכל המורים, כזה הורו.

כא. בית דין ששמו לבעל חוב, בין בנכסי לוה לווה בין במשעבדין שביד הלוקח, ולאחר זמן השיגה ידו שללוה, או שלנטרף, או יורשיהן, והביאו לבעל חוב את מעותיו מסלקין אותו מאותה הקרקע: שהשומה חוזרת לבעלים לעולם, משום שנאמר "ועשית הטוב והישר" (ראה דברים ו, יח; דברים יב, כח).

כב. קרקע ששמו אותה לבעל חוב, ואחר כך שמוה בית דין לבעל חוב שלזה המלוה הרי זו חוזרת לבעלים: לא יהיה כוחו גדול מכוח בעל חוב הראשון.

כג. מכרה בעל חוב או נתנה במתנה, או ששמה לבעל חובו מדעתו, או שמת והורישה אינה חוזרת. שמו קרקע לאשה ונשאת, או ששמו ממנה ונשאת בעל בנכסי אשתו כלוקח הוא, ולא מחזיר ולא מחזירין לו.